

**Парламентське дослідження
щодо забезпечення права на охорону здоров'я
ветеранів війни, запровадження заходів інклюзивності
та безбар'єрності на рівні місцевих громад***

Анотація. У парламентському дослідженні представлено огляд законодавства щодо гарантій права на охорону здоров'я ветеранів війни в Україні, виокремлено основні тенденції його розвитку. Проаналізовано проблемні аспекти надання медичних послуг ветеранам війни. Досліджено стан запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності для ветеранів війни на рівні місцевих громад. Стисло висвітлено досвід іноземних держав у сфері охорони здоров'я ветеранів війни (Ізраїлю, Південної Кореї, Великої Британії, США).

Ключові слова: ветеран війни, охорона здоров'я ветеранів війни, реабілітація, психологічна реабілітація, медичні послуги, безбар'єрність, інклюзивність.

ЗМІСТ

Вступ	4
Основна частина	5
<i>1. Сучасні доктринальні підходи щодо охорони здоров'я ветеранів</i>	5
<i>2. Огляд законодавства у сфері охорони здоров'я ветеранів війни</i>	10
<i>3. Запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності для ветеранів війни на рівні місцевих громад</i>	12
<i>4. Досвід іноземних держав у сфері охорони здоров'я ветеранів</i>	15
Висновки	19

Вступ

Згідно зі статистичними даними Міністерства у справах ветеранів України станом на 01 березня 2026 року до Єдиного державного реєстру ветеранів війни внесена інформація про 1 761 405 ветеранів війни¹. Як зазначають окремі експерти, кількість ветеранів швидко зростає через бойові дії, а загальна чисельність осіб, які отримують відповідний статус, за прогнозами, буде наближатися до 2,5 млн осіб після завершення активної фази війни².

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»³ визначає правовий статус ветеранів війни, забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них. Відповідно до Закону ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни.

Одним із завдань держави є організація комплексної системи охорони здоров'я військовослужбовців і ветеранів війни. Бойові травми потребують тривалого періоду лікування і реабілітації. До негативних наслідків участі у бойових діях слід віднести і психологічні розлади. За результатами досліджень кожен п'ятий учасник бойових дій, навіть при відсутності фізичної травми, страждає від невротичних розладів, а після повернення до цивільних умов життя – на різноманітні психосоматичні захворювання⁴. У таких умовах медичне забезпечення ветеранів війни є одним із ключових напрямів у соціальній реабілітації та реінтеграції цієї категорії осіб.

На розгляді у Верховній Раді України знаходяться законопроекти «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження державної підтримки надання медичних послуг для захисників України в громадах» (реєстр. № 13543 від 25.07.2025)⁵ та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи лікування та реабілітації військовослужбовців, які отримали травму (поранення, контузію, каліцтво), пов'язану із захистом Батьківщини під час ведення бойових дій» (реєстр № 9550 від 01.08.2023)⁶, що обумовлює актуальність дослідження іноземного досвіду у сфері організації та забезпечення належної медичної допомоги ветеранам війни.

¹ Менше 2 тисяч квартир на всю країну: ветеранам озвучили невтішні цифри на 2026 рік. URL: <https://komersant.ua/menshe-2-tysiach-kvartyr-na-vsiu-krainu-veteranam-ozvuchyly-nevtishni-tsyfry-na-2026-rik/>

² «Цифра, яку варто запам'ятати»: назвали кількість ветеранів, які повернуться після війни. URL: <https://radiotrek.rv.ua/news/cifra-yaku-varto-zapam-yatati-nazvali-kilkist-veteraniv-yaki-povernutsya-pislya-viyni-356123.html>

³ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#n39>

⁴ Радецька Л. В. Особливості проявів бойових стресових розладів у поранених військовослужбовців Збройних Сил України – учасників бойових дій. *Медсестринство*. 2020. № 4. С. 23–26.

⁵ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження державної підтримки надання медичних послуг для захисників України в громадах» (реєстр. №13543 від 25.07.2025). Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56914>

⁶ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи лікування та реабілітації військовослужбовців, які отримали травму (поранення, контузію, каліцтво), пов'язану із захистом Батьківщини під час ведення бойових дій» (реєстр № 9550 від 01.08.2023). Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42411>

Дослідницька служба Верховної Ради України здійснила низку досліджень різних аспектів ветеранської політики, зокрема й щодо законодавчого регулювання реабілітації військовослужбовців і ветеранів війни⁷.

Основна частина

1. Сучасні доктринальні підходи щодо охорони здоров'я ветеранів.

Охорона здоров'я ветеранів війни в Україні – це пріоритетна складова загальнодержавної системи охорони здоров'я, спрямованої на безоплатне, позачергове і персоналізоване медичне обслуговування осіб, які брали участь у захисті Батьківщини та членів їхніх сімей. Ця система базується на засадах поваги до гідності людини, першочерговому доступі до медичних послуг із комплексної реабілітації, що охоплює фізичне та ментальне відновлення ветеранів війни⁸. Наразі охорона здоров'я ветеранів війни поєднує безоплатну медичну допомогу у межах Програми медичних гарантій (ПМГ)⁹, спеціалізоване лікування і заходи психологічної реабілітації.

Термін «*реабілітація*» походить від латинських слів «*re*» – відновлення і «*habilis*» – здатність, тобто «*rehabilis*» – відновлення здатності (властивостей), валідності індивідуума. У медичній науці реабілітація визначається як комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров'я, функціонального стану і працездатності організму, порушених хворобами, травмами, фізичними, хімічними і соціальними чинниками¹⁰.

Реабілітація у сфері охорони здоров'я є комплексом заходів, призначених для відновлення порушених функцій організму, і має тривалу практику. В Україні тільки медична (зокрема, фізіологічна) реабілітація становила предмет законодавчого регулювання. Однак, із 2002 року відбувається перехід від медичної до біопсихосоціальної моделі реабілітації¹¹. Підставою для таких змін стала схвалена у 2001 році на 54 сесії Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я¹².

ВООЗ визначає, що «*реабілітація є сукупністю заходів, покликаних забезпечити особам з порушеними функціями внаслідок хвороб, травм і вроджених дефектів, пристосування до нових умов життя у суспільстві*»¹³. Реабілітація є процесом, спрямованим на відновлення порушених функцій особи

⁷ Оглядове досьє щодо проблем законодавчого регулювання реабілітації військовослужбовців і ветеранів війни. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/74582.html

⁸ Модернізація системи охорони здоров'я України: потреби ветеранів й ветеранок – у пріоритеті. Вебсайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/modernizatsiya-sistemi-ohoroni-zdorovya-ukraini-potrebi-veteraniv-y-veteranok-u-prioriteti>

⁹ Затверджено порядок реалізації Програми медичних гарантій на 2026 рік – рішення Уряду. Вебсайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/zatverdzheno-poryadok-realizaciyi-programi-medichnih-garantij-na-2026-rik-rishennya-uryadu>

¹⁰ Методичні рекомендації для викладачів на медичному факультеті з дисципліни «Медична реабілітація». URL: http://kaf-fis-reab.dsmu.edu.ua/?page_id=445#:~:text

¹¹ Біопсихосоціальна модель. URL: <https://rehabilitation.org.ua/biopsyhosoczialna-model/>

¹² International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). URL: <https://www.who.int/standards/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health>

¹³ Rehabilitation. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rehabilitation>

(параметрів багаторівневого гомеостазу), адаптації особи до навколишнього середовища та її участі в соціальному житті зі зміненими у зв'язку із хворобою соціальними функціями. Реабілітація повинна проходити у відповідні строки і з мінімальними витратами для здоров'я.

Окрім того, вітчизняна наука зосереджена на аналізі міжнародного досвіду та розробці ефективних методів і підходів до надання психологічної підтримки ветеранам з урахуванням національних особливостей. Згідно з теоретичним визначенням психологічна реабілітація військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, – це комплексна система заходів, спрямованих на відновлення психоемоційного стану, корекцію психологічних функцій, зменшення наслідків травматичного досвіду та сприяння адаптації до мирного життя. Реабілітація включає медико-психологічну підтримку, соціальну інтеграцію та профілактику психічних розладів, що є критично важливими для збереження психологічного стану ветеранів¹⁴.

Наразі реабілітація військовослужбовців, зокрема і ветеранів війни – це комплекс заходів щодо відновлення здоров'я. Реабілітація має такі основні види: медична, психологічна та фізична¹⁵.

Як зазначено у Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року¹⁶ (далі – Стратегія), сучасна система охорони здоров'я не повною мірою відповідає специфічним потребам ветеранів війни. Деякі проблеми, з якими стикаються ветерани, пов'язані із системою доступу до медичних послуг, відсутністю програм комплексної психологічної допомоги тощо. Крім фізичних травм, ветерани зазнають психологічного травмування, що призводить до погіршення їх психоемоційного стану. Тому існує потреба у системному вирішенні питання надання психологічної підтримки, яка відповідає стану та потребам ветеранів. З цією метою доцільно на законодавчому рівні закріпити гарантії надання медичних послуг ветеранам у межах загальнодержавної системи охорони здоров'я з урахуванням їхніх специфічних потреб, а також із забезпеченням відповідності такої системи стандартам НАТО¹⁷.

У Стратегії визначено низку завдань, спрямованих на відновлення та підтримку фізичного і психічного здоров'я ветеранів / ветеранок, зокрема (Рис. 1):

¹⁴ Стасюк В.В. Федоренко Ю.А. Психологічна реабілітація ветеранів Збройних сил України, які брали участь у збройному конфлікті. *ГАБІТУС*. 2025. Випуск 70. URL: <https://habitus.od.ua/journals/2025/70-2025/43.pdf>

¹⁵ Реабілітація військовослужбовців. ADONIS. URL: <https://adonis.com.ua/uk/direction/reabilitacija-vijskovosluzhbovciv/#:~:text>

¹⁶ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

¹⁷ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

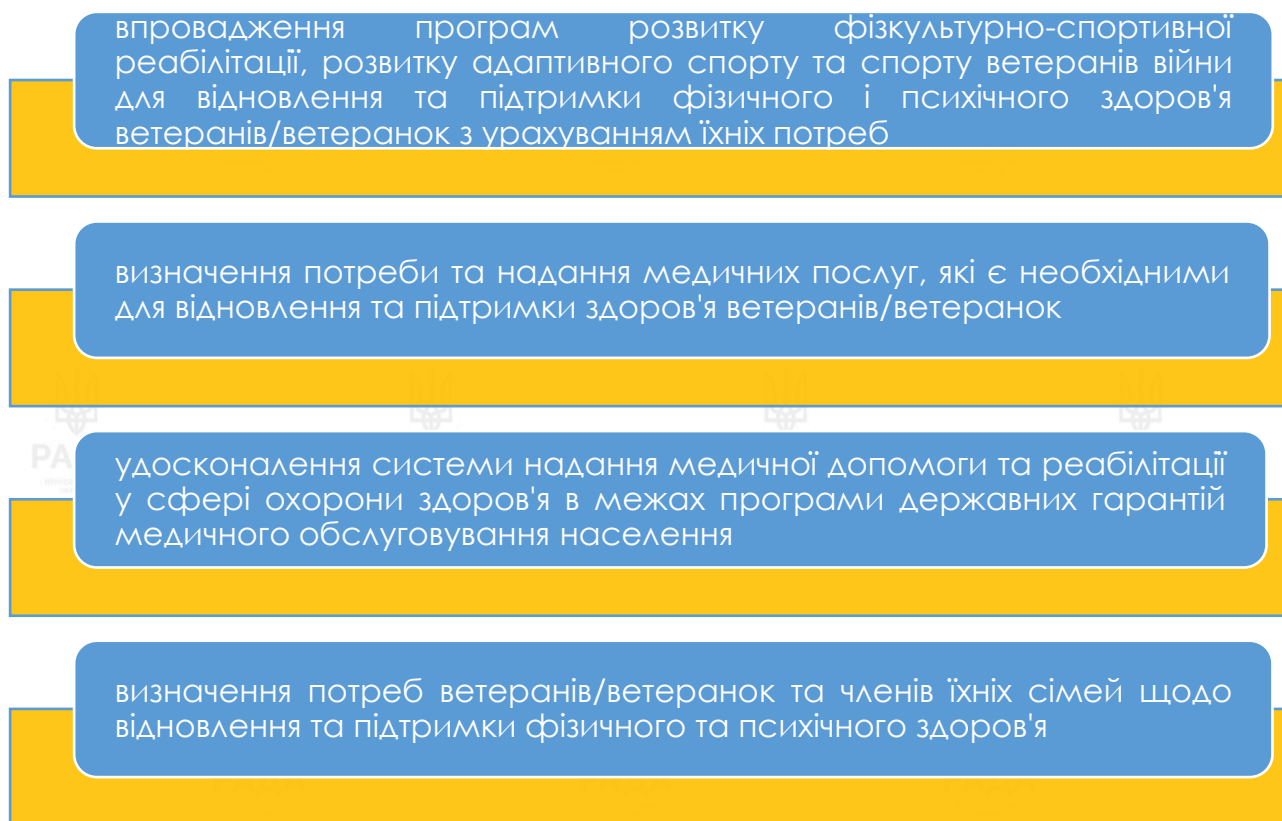

Рис. 1.

Нині у державі запроваджуються спеціальні програми підтримки, що дозволяють ветеранам / ветеранкам війни отримувати якісні та безоплатні медичні послуги додатково до Програми медичних гарантій. Наприклад, Міністерство охорони здоров'я України спільно з Міністерством у справах ветеранів України та Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ) реалізують програму безоплатного зубопротезування та стоматологічної допомоги для військовослужбовців і ветеранів¹⁸. Програма охоплює два напрями допомоги: зубопротезування та планову стоматологічну допомогу. Лише у 2025 році ці послуги безоплатно отримали понад 88 тисяч захисників і захисниць.

Кабінетом Міністрів України 23 жовтня 2025 року затверджено Порядок реалізації експериментального проекту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України¹⁹. Метою реалізації експериментального проекту є надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, з урахуванням їх специфічних потреб, а також

¹⁸ Понад 88 тисяч захисників і захисниць отримали безоплатну стоматологічну допомогу в межах спільного проекту МОЗ і Мінветеранів. Вебсайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/ponad-88-tisyach-zahisnikiv-i-zahisnic-otrimali-bezoplatnu-stomatologichnu-dopomogu-v-mezhah-spilnogo-proyektu-moz-i-minveteraniv>

¹⁹ Порядок реалізації експериментального проекту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2025 р. № 1365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2025-%D0%BF#Text>

оцінка надання послуг. Розробником згаданого експериментального проекту є Міністерство у справах ветеранів України. Проект спрямований на підсилення спроможностей медичних закладів у наданні допомоги тим, хто через тяжкі поранення, травми або захворювання потребує постійної підтримки – медичної, реабілітаційної та соціальної. Йдеться про пацієнтів із функціональним станом 30 балів і менше за шкалою Бартел*. Експериментальний проект реалізується за рахунок коштів, передбачених у загальному фонді державного бюджету за бюджетною програмою 1501120 «Заходи з підтримки та допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та членам родин загиблих».

Окрім того, у 2025 році Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство у справах ветеранів України та Національна служба здоров'я України запровадили проект²⁰, яким передбачено розширений перелік безоплатних медичних послуг для ветеранів на рівні первинної медичної допомоги. Скористатися безоплатними послугами мають право звільнені з військової служби учасники бойових дій та особи з інвалідністю внаслідок війни. Відповідно ветерани, які підписали декларації з сімейним лікарем, зможуть отримати додаткові обстеження та лікування у медичних закладах, що уклали договір із НСЗУ, на розширені послуги на первинному рівні медичної допомоги. Такими послугами є (Рис. 2):

- складання індивідуального плану спостереження та ведення (лікування, обстеження, діагностика, профілактичні огляди) відповідно до стану здоров'я ветерана війни, наявних хронічних захворювань, історії хвороби та з урахуванням його групи ризику
- проведення розширеного скринінгу на стани, пов'язані з наслідками бойових дій
- надання психологічної допомоги (індивідуальної та групової терапії; когнітивно-поведінкової терапії; управління стресом, тривожністю та депресією)
- участь в реалізації індивідуальних реабілітаційних планів для відновлення після травм та захворювань

Рис 2.

* Індекс Бартел – це числова шкала, яка вимірює здатність людини виконувати активності повсякденного життя. Опублікований у 1965 році, оригінальний Індекс був створений для вимірювання обмеження життєдіяльності у пацієнтів, чий реабілітаційні порушення вплинули на використання кінцівок для виконання активностей повсякденного життя. З того часу він зазнав двох модифікацій. Всі три версії сьогодні використовуються як у клінічній практиці, так і з дослідницькою метою. URL: <https://upta.com.ua/2023/10/05/indeks-bartel-dlya-aktyvnosti-povsyakdennogo-zhyttya/>

²⁰ Порядок реалізації експериментального проекту щодо надання розширених послуг з первинної медичної допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2025 р. № 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-2025-%D0%BF#Text>

Варто зауважити, що функціонує низка програм спортивної реабілітації, спрямованих на фізичне і психологічне відновлення ветеранів / ветеранок війни. Такі програми є державними ініціативами та ініціативами громадських організацій. Наприклад, проєкт Міністерства внутрішніх справ України «Візія спортивної реабілітації ветеранів війни»²¹ – це комплексна програма фізичного, психологічного та соціального відновлення захисників, яка передбачає використання адаптивних спортивних заходів. Програма «Ветеранський спорт» дає можливість ветеранам та учасникам бойових дій з інвалідністю отримувати щоквартальну фінансову допомогу в розмірі 1 500 грн для відвідування спортивних залів, басейнів та інших закладів фізичної культури. Заявка подається через застосунок «Дія»²².

Міністерством у справах ветеранів України реалізується трирівнева система надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їхніх сімей та деяким іншим категоріям осіб²³. Система надання психологічної допомоги складається з таких рівнів: перший рівень – надання соціально-психологічної підтримки та соціальних послуг, зокрема, соціального супроводу, заходів соціальної адаптації, консультування (надаються соціальними працівниками, помічниками ветеранів та іншими особами, які пройшли відповідну підготовку); другий рівень – надання психологічної допомоги психологами, які відповідають визначеним вимогам; третій рівень – надання комплексної медико-психологічної допомоги ліцензованими установами, в яких створено відповідні мультидисциплінарні команди.

Варто зауважити, що у процесі практичної реалізації надання психологічної допомоги виникли певні проблеми, зокрема щодо недостатньої кількості надавачів відповідних медичних послуг, що унеможлиблює належне забезпечення доступу ветеранам до якісних медичних послуг²⁴.

Незважаючи на наявність програм фізичної та психологічної реабілітації, відсутня система зворотного зв'язку для отримувачів послуг, що перешкоджає проведенню оцінки ефективності наданих послуг.

Окрім того, як зазначають вітчизняні та іноземні фахівці, ветерани та інваліди війни утворюють особливу медико-соціальну групу. Такі особи зазнають значних труднощів із соціально-психологічною адаптацією, мають серйозні проблеми із соматичним та психічним здоров'ям тощо. У цьому контексті механізми суспільної реінтеграції ветеранів повинні будуватися на

²¹ Проєкт МВС «Візія спортивної реабілітації ветеранів війни». Вебсайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://pidtrymka.mvs.gov.ua/poslugi/viiskovoslužbovciam/sport-mvs/vizija-sportivnoyi-reabilitaciyi-veteraniv-viini>

²² Ветеранський спорт: стартувала програма підтримки. Вебсайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/veteranskiy-sport-startovala-programa-pidtrimki>

²³ Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їхніх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>

²⁴ Проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання послуг у сфері психічного здоров'я ветеранам війни та членам їхніх сімей». Вебсайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://mva.gov.ua/gromadskosti/category/193-consultations-with-the-public/proekt-pkmu-1338-21042026>

персоналізованому підході залежно від отриманого ветераном травматичного досвіду²⁵.

2. Огляд законодавства у сфері охорони здоров'я ветеранів війни.

Реформування системи охорони здоров'я ветеранів війни в Україні здійснюється шляхом внесення змін до низки законів, зокрема: Основи законодавства України про охорону здоров'я²⁶, «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»²⁷, «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»²⁸, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей»²⁹, «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»³⁰, «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»³¹, Кодексу цивільного захисту України³², «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»³³, «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»³⁴, «Про психіатричну допомогу»³⁵, «Про соціальні послуги»³⁶, «Про систему громадського здоров'я»³⁷.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», зокрема визначає основні засади внутрішньої політики у ветеранській сфері щодо: створення та забезпечення належних умов для реалізації права на охорону здоров'я ветеранам війни; створення умов для надання ефективних і доступних медичних послуг та медичного обслуговування, реабілітації, абілітації, надання психологічної допомоги, з урахуванням індивідуальних потреб, ветеранам війни; здійснення профілактики та лікування посттравматичного стресового розладу (ПТСР), суїцидальної поведінки, алкогольної, наркотичної чи ігрової залежності серед ветеранів війни.

Зауважимо, що з прийняттям Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» вирішена проблема фрагментарності законодавчого

²⁵ Державна політика щодо ветеранів війни : аналіт. доп. / [Власенко Р. В., Гушук І. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2025. 118 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.04>

²⁶ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

²⁷ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

²⁸ Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

²⁹ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

³⁰ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

³¹ Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

³² Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

³³ Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 3 грудня 2020 року № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

³⁴ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15 січня 2025 року № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>

³⁵ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

³⁶ Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

³⁷ Про систему громадського здоров'я : Закон України від 6 вересня 2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>

регулювання реабілітації. Водночас законодавчі зміни щодо уніфікації термінології, врегулювання взаємодії між уповноваженими центральними органами виконавчої влади та організаціями, що надають послуги з реабілітації, все ще залишаються актуальними³⁸.

Верховною Радою України у січні 2025 року прийнято Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», який спрямований на забезпечення доступу до якісних послуг, захист прав людей із психічними розладами та іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, запобігання виникненню психічних розладів й усунення шкідливих факторів, що впливають на психічне здоров'я українців. Наразі для реалізації згаданого Закону готується низка урядових і галузевих нормативно-правових актів. Імплементация положень Закону та впровадження нових стандартів у системі охорони психічного здоров'я дозволить забезпечити доступні та якісні послуги, зокрема для ветеранів війни³⁹.

Варто зазначити, що нині питання охорони здоров'я ветеранів війни врегульовано низкою нормативно-правових актів, зокрема: указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами профільних міністерств. Наприклад, Указом Президента України від 22 серпня 2024 року №512/2024⁴⁰ визначено необхідність реалізації програм підготовки працівників ветеранських просторів. Актами Кабінету Міністрів України врегульовані питання охорони здоров'я ветеранів війни, зокрема щодо: надання психологічної допомоги ветеранам війни⁴¹, надання медичної допомоги у військово-медичних закладах⁴², забезпечення санаторно-курортним лікуванням⁴³, надання послуг з довготривалого медичного догляду⁴⁴, протезування та ортезування виробами

³⁸ Оглядове досьє щодо проблем законодавчого регулювання реабілітації військовослужбовців і ветеранів війни. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/74582.html

³⁹ Психологів та психотерапевтів в Україні сертифікуватимуть — ухвалено закон про систему охорони психічного здоров'я. Вебсайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/psihologiv-ta-psihoterapevtiv-v-ukrayini-sertifikuvatimut-uhvaleno-zakon-pro-sistemu-ohoroni-psihichnogo-zdorov-ya>

⁴⁰ Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України : Указ Президента України від 22 серпня 2024 року № 512/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5122024-51669>

⁴¹ Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>

⁴² Порядок надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 1999 р. № 1923. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1923-99-%D0%BF#Text>

⁴³ Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 р. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2015-%D0%BF#Text>

⁴⁴ Порядок реалізації експериментального проекту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України :

підвищеної функціональності⁴⁵, надання послуг у сфері психічного здоров'я з використанням інформаційно-комунікаційних технологій⁴⁶.

Варто зазначити, що на розгляді у Верховній раді України перебуває два законопроекти, що стосуються проблематики надання належної медичної допомоги військовослужбовцям і ветеранам війни. Так, проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження державної підтримки надання медичних послуг для Захисників України в громадах» (реєстр. №13543 від 25.07.2025)⁴⁷ пропонується надання державних гарантій для військовослужбовців і ветеранів із числа Захисників і Захисниць України щодо повної оплати всіх необхідних медичних обстежень, надання медичних послуг та лікарських засобів за рахунок коштів Державного бюджету України на всіх рівнях надання медичної допомоги.

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи лікування та реабілітації військовослужбовців, які отримали травму (поранення, контузію, каліцтво), пов'язану із захистом Батьківщини під час ведення бойових дій» (реєстр № 9550 від 01.08.2023)⁴⁸ спрямований на удосконалення системи лікування та реабілітації військовослужбовців, які отримали травму (поранення, контузію, каліцтво), пов'язану із захистом Батьківщини під час ведення бойових дій шляхом підвищення коригувального коефіцієнта тарифу витрат на лікування згаданих категорій осіб.

3. Запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності для ветеранів війни на рівні місцевих громад.

В Україні за період повномасштабної війни суттєво зросла кількість людей з інвалідністю – їх стало приблизно на 600 тис. більше. Якщо на початку 2022 року таких осіб налічувалося близько 2,8 млн, то на кінець 2025 року ця цифра вже досягла 3,4 млн⁴⁹.

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2025 р. № 1365.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2025-%D0%BF#Text>

⁴⁵ Порядок протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій осіб, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 518. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/518-2014-%D0%BF#Text>

⁴⁶ Порядок надання послуг у сфері психічного здоров'я з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1604. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-2025-%D0%BF#Text>

⁴⁷ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження державної підтримки надання медичних послуг для Захисників України в громадах» (реєстр. №13543 від 25.07.2025). Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56914>

⁴⁸ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи лікування та реабілітації військовослужбовців, які отримали травму (поранення, контузію, каліцтво), пов'язану із захистом Батьківщини під час ведення бойових дій» (реєстр № 9550 від 01.08.2023). Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42411>

⁴⁹ Яка кількість людей з інвалідністю в Україні у 2025 році. URL: <https://invak.info/novosti/yaka-kilkist-lyudej-z-invalidnistyu-v-ukrayini-u-2025-rotsi.html>

Кабінетом Міністрів України схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року⁵⁰ (далі – Стратегія) з метою створення безбар'єрного середовища для всіх суспільних груп.

Стратегією визначено шість напрямів політики у сфері безбар'єрності (Рис. 3):

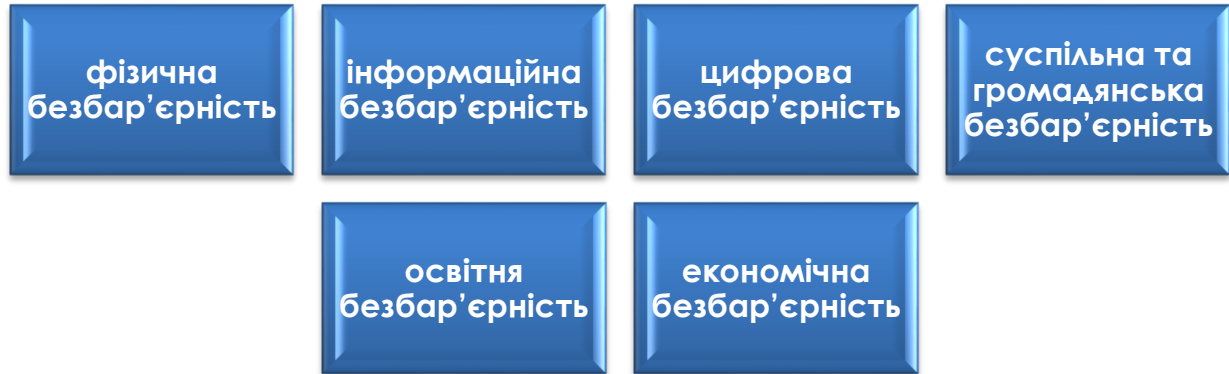

Рис. 3.

Документом також визначено низку стратегічних цілей та завдань. Зазначається, що реалізація Стратегії забезпечується спільними діями органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини за підтримки агенцій Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій.

Місцевими громадами затверджено відповідні плани і програми щодо запровадження заходів із реалізації Стратегії. Наприклад, Виконавчим комітетом Біляївської міської ради Одеської області затверджено План заходів з реалізації у 2025 і 2026 роках у Біляївській міській територіальній громаді Одеської області Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року⁵¹. Планом передбачено низку заходів, зокрема: проведення інформаційних кампаній щодо об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту в населених пунктах, пунктів, обладнаних для перебування в них осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення; встановлення тактильних, візуальних та інших елементів доступності (відповідно до державних будівельних норм) для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення в адміністративних будівлях, центрах надання адміністративних послуг; створення безпечних умов для маломобільних груп населення у закладах охорони здоров'я, зокрема шляхом облаштування доступних для таких груп захисних споруд цивільного захисту; забезпечення покращення пішохідної інфраструктури, паркувальних зон, обмеження швидкості руху транспортних

⁵⁰ Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

⁵¹ План заходів з реалізації у 2025 і 2026 роках у Біляївській міській територіальній громаді Одеської області Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : затверджено Виконавчим комітетом Біляївської міської ради від 14 серпня 2025 р. №178. URL: https://bilyaivka.od.gov.ua/wp-content/uploads/ilovepdf_merged-2-35.pdf

засобів та розвиток інфраструктури для руху велосипедів (встановлення світлофорів, озвучених для задоволення потреб осіб з порушеннями слуху та оснащених для задоволення потреб осіб з порушеннями зору); розміщення розробленої за погодженням з Міністерством у справах ветеранів України інформації про перелік послуг, які надаються ветеранам війни, на офіційних ресурсах органів місцевого самоврядування, медіа; проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів серед ветеранів війни та членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України; надання психологічної допомоги всім суспільним групам.

Міністерством розвитку громад та територій України оприлюднено Звіт «Створення центрів громадськості, коворкінгів, бібліотечних просторів, центрів життєстійкості, ветеранських просторів тощо з метою розв'язання проблем безбар'єрності місцевого значення»⁵², у якому представлено досягнення територіальних громад у контексті створення та розвитку інфраструктури, спрямованої на вирішення питань безбар'єрності на місцевому рівні. Так, Запорізькою міською радою створено комунальну установу «ВETERАНСЬКИЙ ПРОСТІР «ВETERАН ПРО ЗАПОРІЖЖЯ» (відкрито 07 травня 2025 року). Ветеранський простір став сталим центром підтримки для тих, хто адаптується до цивільного життя або продовжує захищати державу. В інклюзивному центрі отримують послуги ветерани, ветеранки, їхні родини, члени сімей військовополонених, зниклих безвісти та загиблих героїв. У Богородчанській селищній територіальній громаді Івано-Франківської області створено безбар'єрний маршрут у селищі Богородчани. Мілітарі Хаб (м. Київ) проводить відновлювальні (адаптивні) заходи у селі Круглик, що спрямовані на надання послуг супроводу ветеранам, які проходять довгострокове лікування. У комунальному закладі Броварський міський ветеранський центр «ВETERАН ПРО» створено безбар'єрне середовище з пандусами, доступними туалетами, тактильними покажчиками та шрифтом Брайля, а послуги ветеранам надаються у форматі «єдиного вікна».

Наразі в Україні активно розвиваються місцеві програми безбар'єрності та інклюзії, спрямовані на фізичну доступність, соціальну адаптацію та психологічну підтримку ветеранів війни.

У цьому контексті проаналізовано досвід *США* щодо запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності для ветеранів війни.

Правила 29 CFR 1614.203 Розділу 501 Закону про реабілітацію⁵³ встановлюють обов'язок федеральних органів забезпечувати безбар'єрність для

⁵² Звіт «Створення центрів громадськості, коворкінгів, бібліотечних просторів, центрів життєстійкості, ветеранських просторів тощо з метою розв'язання проблем безбар'єрності місцевого значення»: Вебсайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/zvit-centri-gromadskosti-po-bb.pdf>

⁵³ REHABILITATION ACT OF 1973. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-799/pdf/COMPS-799.pdf>

ветеранів війни. Законом про архітектурні бар'єри⁵⁴ визначено обов'язкові вимоги щодо забезпечення безбар'єрності для осіб з інвалідністю у будівлях, спорудах та об'єктах, що належать федеральним органам влади або фінансуються за рахунок федеральних коштів. Згаданий Закон спрямований на усунення фізичних бар'єрів у коридорах, ліфтах, санвузлах тощо.

У штаті Техас затверджено систему Стандартів доступності Техасу, яка діє паралельно з федеральними стандартами США. Ці стандарти застосовуються до всіх нових будівель, реконструкцій та змін у громадських закладах, зокрема медичних установах, лікарнях, реабілітаційних центрах та закладах довгострокового догляду (Рис.4):

ДОСТУПНИЙ МАРШРУТ ДО ВСІХ ГРОМАДСЬКИХ ЗОН

ДОСТУПНЕ ПАРКУВАННЯ

ДОСТУПНІ ВХОДИ, ЛІФТИ, КОРИДОРИ

Рис. 4.

4. Досвід іноземних держав у сфері охорони здоров'я ветеранів.

В *Ізраїлі* система медичного забезпечення військовослужбовців врегульована положеннями розділів 55–60 Закону про державне медичне страхування⁵⁵. Відповідно до цих норм, армія оборони Ізраїлю здійснює сплату страхових внесків за кожного військовослужбовця, забезпечуючи їх медичним обслуговуванням на період проходження служби. Після звільнення з лав армії військове медичне забезпечення припиняється, а особи повертаються до системи обов'язкового цивільного медичного страхування – через відповідні лікарняні каси або державні програми.

Водночас передбачено окремі гарантії для військовослужбовців, які достроково припинили службу з медичних причин. Такі особи зберігають право на отримання медичних послуг за рахунок тієї лікарняної каси, членами якої вони були під час проходження служби.

Держава також забезпечує соціальний захист членів сімей загиблих військовослужбовців (зокрема тих, хто загинув унаслідок ворожих дій). Вони мають право на отримання компенсацій, проходження реабілітації, а також користування широким спектром соціальних пільг, спрямованих на підтримання належного рівня життя. Обсяг і розміри відповідних виплат визначаються згідно з нормами спеціального законодавства, зокрема Закону про сім'ї військовослужбовців, які загинули у війні⁵⁶.

⁵⁴ Architectural Barriers Act (ABA) of 1968 URL: <https://www.access-board.gov/about/law/aba.html>

⁵⁵ תשנ"ד-1994 חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994 URL: https://www.nevo.co.il/law_html/law01/036_001.htm#Seif68

⁵⁶ תשס"ו-1950 חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), תשס"ו-1950 URL: https://www.btl.gov.il/Laws1/00_0044_000000.pdf

Слід зазначити, що послуги з реабілітації поранених ветеранів надаються Zahal Disabled Veterans Organization (ZDVO)⁵⁷ – неприбутковою організацією, яка представляє та підтримує військовослужбовців, які були поранені або отримали інвалідність під час служби в обороні Ізраїлю, а також Beit Halochem⁵⁸ – закладами допомоги особам, які потребують реабілітації через участь у воєнних конфліктах.

Ще одна громадська організація, яка надає послуги ветеранам – це Israel Trauma Coalition (ITC)⁵⁹, заснована у 2001 році. ITC працює у напрямках: подолання психологічних травм; набуття стійкості; кризового реагування тощо.

Охороною здоров'я ветеранів війни **Південної Кореї** опікується Міністерство у справах патріотів і ветеранів (MPVA) та Корейська служба охорони здоров'я ветеранів (KVHS)⁶⁰. Згадані державні органи забезпечують надання комплексної медичної допомоги ветеранам і реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я ветеранів війни.

Наразі прийнято низку законодавчих актів, якими врегульовано відносини щодо надання медичної допомоги ветеранам війни, зокрема: Закон про почесне ставлення до ветеранів війни та створення організацій⁶¹, Закон про Корейський фонд з питань соціального забезпечення, медичного обслуговування та допомоги ветеранам⁶², Закон про військовослужбовців⁶³, Закон про Фонд у справах ветеранів⁶⁴.

Закон про почесне ставлення до ветеранів війни та створення організацій (далі – Закон) визначає правовий статус ветеранів війни, створює умови для відповідного забезпечення ветеранів війни, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них. Відповідно до Закону до ветеранів віднесено всіх, хто брав військову участь у Корейській війні.

Стаття 7 Закону регулює порядок надання медичної допомоги ветеранам війни, зокрема передбачено, що у разі, якщо ветеран війни отримує медичне лікування в медичному закладі, створеному державою або органом місцевого самоврядування, вартість такого лікування (включно з вартістю ліків)

⁵⁷ Zahal Disabled Veterans Organization. URL: <https://zdvo.org/>

⁵⁸ Beit Halochem. URL: <https://bhuk.org/>

⁵⁹ Israel Trauma Coalition. URL: <https://israeltraumacoalition.org/en/>

⁶⁰ Korea Veterans Health Service.

URL: <https://www.bohun.or.kr/eng/cm/cntnts/cntntsView.do?mi=35956&cntntsId=3289>

⁶¹ 참전유공자 예우 및 단체설립에 관한 법률 (약칭: 참전유공자법)
URL: <https://www.law.go.kr/%EB%B2%95%EB%A0%B9/%EC%B0%B8%EC%A0%84%EC%9C%A0%EA%B3%B5%EC%9E%90%EC%98%88%EC%9A%B0%EB%B0%8F%EB%8B%A8%EC%B2%B4%EC%84%A4%EB%A6%BD%EC%97%90%EA%B4%80%ED%95%9C%EB%B2%95%EB%A5%A0>

⁶²

한국보훈복지의료공단법

URL: <https://www.law.go.kr/LSW//lsLinkProc.do?lsNm=%ED%95%9C%EA%B5%AD%EB%B3%B4%ED%9B%88%EB%B3%B5%EC%A7%80%EC%9D%98%EB%A3%8C%EA%B3%B5%EB%8B%A8%EB%B2%95&chrClsCd=010202&mode=20&ancYnChk=0#>

⁶³ 군인사법 URL:

<https://www.law.go.kr/LSW//lsLinkProc.do?lsNm=%EA%B5%B0%EC%9D%B8%EC%82%AC%EB%B2%95&chrClsCd=010202&mode=20&ancYnChk=0#>

⁶⁴

보훈기금법

URL: <https://www.law.go.kr/LSW//lsLinkProc.do?lsNm=%EB%B3%B4%ED%9B%88%EA%B8%B0%EA%B8%88%EB%B2%95&chrClsCd=010202&mode=20&ancYnChk=0#>

зменшується на суму, яку покриває держава. Стандарти медичної допомоги, зокрема, методи, процедури, обсяг і верхня межа надання медичної допомоги або розмір компенсації витрат на лікування, визначаються указом Президента⁶⁵.

Відповідно до Закону про Корейський фонд з питань соціального забезпечення, медичного обслуговування та допомоги ветеранам засновано Корейську службу охорони здоров'я ветеранів (KVHS). Згідно із Законом KVHS відповідає, зокрема за: охорону здоров'я, медичне обслуговування, медичну й психічну реабілітацію ветеранів; освіту та навчання, зокрема, професійну реабілітацію осіб, які мають заслуги перед державою; реалізацію проєктів з підтримки соціальної реінтеграції військовослужбовців, які звільнилися зі служби; проведення досліджень з метою виявлення методики лікування захворювань; управління соціальними закладами для забезпечення догляду, оздоровлення та відпочинку осіб, які мають заслуги перед державою.

У державі запроваджено інтегровану систему медичного обслуговування ветеранів війни (спеціалізована трирівнева система), яка дозволяє пацієнтам отримувати первинну медичну допомогу в найближчих лікарнях, що уклали відповідні контракти з державою, вторинну медичну допомогу в регіональних лікарнях, а третинну медичну допомогу – у медичних центрах KVHS. Наразі KVHS підпорядковано шість основних ветеранських лікарень, розташованих у Сеулі, Пусані, Кванджу, Тегу, Теджоні та Чеджу. Завдяки скоординованій співпраці між закладами охорони здоров'я надаються орієнтовані на пацієнта інтегровані медичні послуги, що забезпечують високоякісну медичну допомогу з дотриманням стандартів безбар'єрності та інклюзії.

У *Великій Британії* ветераном визнається особа, яка прослужила принаймні один день у Збройних силах Його Величності (регулярних або резервних). Такими особами є моряки торговельного флоту, які брали участь у юридично визначених військових операціях і всі колишні військовослужбовці, незалежно від віку чи стажу служби⁶⁶. Згідно з даними перепису населення 2021 року в Англії та Уельсі налічується 1,85 млн ветеранів (3,8 % населення старше 16 років), а по всій Великій Британії їх близько 2 млн.

Основні засади ветеранської політики держави визначені в Угоді про Збройні сили, яка за своєю правовою природою є договором між урядом, народом Сполученого Королівства, Збройними силами та їхніми сім'ями⁶⁷. Документ спрямований на створення умов для забезпечення доступу ветеранів до державних і комерційних послуг. Відповідна підтримка надається у низці сфер, зокрема: охороні здоров'я, освіті, зайнятості.

⁶⁵ 참전유공자 예우 및 단체설립에 관한 법률 시행령 (약칭: 참전유공자법 시행령)

URL: <https://www.law.go.kr/LSW/lsLinkCommonInfo.do?lspttninfSeq=84079&chrClsCd=010202>

⁶⁶ 10 things to know about veterans and their families: desk aid URL: <https://www.gov.uk/government/publications/10-things-to-know-about-veterans-and-their-families/10-things-to-know-about-veterans-and-their-families-desk-aid#:~:text=Most%20will%20have%20a%20positive,a%20negative%20experience%20of%20service>

⁶⁷ The Armed Forces Covenant.

URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a8152b0e5274a2e87dbcff3/20161215-The-Armed-Forces-Covenant.pdf>

У листопаді 2025 року урядом затверджено Стратегію для ветеранів⁶⁸, якою визначено, що медична допомога та підтримка ветеранів є одним із пріоритетних завдань держави. Наразі планується запровадження нової програми (VALOR), спрямованої на створення додаткових гарантій доступу ветеранів до необхідної медичної допомоги та підтримки. Для реалізації програми планується залучити 50 млн фунтів стерлінгів. Крім того, уряд продовжуватиме надавати фінансову підтримку у сфері надання медичних послуг для ветеранів відповідно до державних програм (COURAGE⁶⁹, RESTORE⁷⁰, NOVA⁷¹).

Відповідальність за медичне обслуговування у Збройних силах розподілена між Міністерством оборони (MOD) та Національною службою охорони здоров'я (NHS). Медичні служби Міністерства оборони (DMS) надають широкий спектр послуг діючим військовослужбовцям. Національна служба охорони здоров'я (NHS) надає спеціалізовану медичну підтримку ветеранам. Ветерани отримують пріоритетний догляд за станами, пов'язаними зі службою, доступ до спеціалізованих послуг психічного здоров'я та індивідуальних програм реабілітації. Зауважимо, що обов'язковою умовою для доступу ветерана до спеціалізованих медичних послуг є наявність відповідної реєстрації у сімейного лікаря із зазначенням про проходження військової служби.

До організаційної структури NHS входить низка спеціальних служб, що займаються лікуванням та підтримкою ветеранів, які мають проблеми зі здоров'ям, спричинені їхньою службою у Збройних силах. Зокрема, Служба фізичного здоров'я та благополуччя ветеранів надає спеціалізовану допомогу та лікування ветеранам, які мають проблеми з фізичним здоров'ям внаслідок служби у Збройних силах. Служба психічного здоров'я та благополуччя ветеранів (Op COURAGE) надає допомогу військовослужбовцям, які звільняються зі служби, резервістам, ветеранам Збройних сил та їхнім сім'ям. До основних заходів, що реалізуються Op COURAGE відноситься надання допомоги: в адаптації до цивільного життя шляхом надання послуг з охорони психічного здоров'я; у виявленні та лікуванні проблем із психічним здоров'ям; у лікуванні випадків зловживання психоактивними речовинами; сім'ям ветеранів тощо.

Міністерством оборони реалізується програма «Військовослужбовці у перехідному періоді: комплексна індивідуальна медична допомога для ветеранів» (IPC4V)⁷². Згідно з описом програми, у її основу покладено новий підхід до надання індивідуалізованої медичної допомоги ветеранам, які страждають на хронічні фізичні, психічні або неврологічні захворювання чи мають інвалідність. Зокрема, ветерани, які відповідають встановленим критеріям, отримують підтримку у вигляді індивідуального плану медичного

⁶⁸ Veterans Strategy.

URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/690e10eeacbadb0fa8050fb1/31.3_MOD_Veterans_strategy_v8a_Print.pdf

⁶⁹ Mental health support for veterans, service leavers and reservists. URL: <https://www.nhs.uk/nhs-services/armed-forces-community/mental-health/veterans-reservists/>

⁷⁰ Welcome to Op RESTORE. URL: <https://www.oprestore.nhs.uk/>

⁷¹ Op NOVA. URL: <https://www.forcesemployment.org.uk/programmes/op-nova/>

⁷² Armed Forces personnel in transition. URL: <https://www.england.nhs.uk/wp-content/uploads/2019/03/IPC4V-A5-patient-leaflet.pdf>

обслуговування, який вони розробляють та узгоджують спільно з місцевими організаціями охорони здоров'я, соціальної допомоги та сім'ями. У деяких випадках допомогу можуть також надавати благодійні організації.

Окрім того, функціонує низка служб Національної служби охорони здоров'я, Міністерства оборони та благодійних організацій, що займаються наданням підтримки та лікуванням ветеранів з інвалідністю. Наприклад, центри обслуговування людей з інвалідністю (DSC)⁷³ пропонують спеціалізовану протезну та реабілітаційну підтримку.

У сфері охорони здоров'я ветеранів працює значна кількість благодійних організацій, які займаються наданням допомоги ветеранам та їхнім родинам. Такі благодійні організації надають різноманітну допомогу, зокрема людям з інвалідністю (Help for Heroes⁷⁴, SSAFA⁷⁵).

Висновки

Охорона здоров'я ветеранів війни в Україні – це пріоритетна складова загальнодержавної системи охорони здоров'я, спрямована на безоплатне, позачергове і персоналізоване медичне обслуговування осіб, які брали участь у захисті Батьківщини та членів їхніх сімей. Така система поєднує безоплатну медичну допомогу у межах Програми медичних гарантій (ПМГ), спеціалізоване лікування і заходи психологічної реабілітації.

Реабілітація військовослужбовців, зокрема і ветеранів війни – це комплексний підхід до відновлення здоров'я шляхом медичної, психологічної та фізичної реабілітації.

В Україні запроваджено низку спеціальних програм і проєктів із підтримки ветеранів війни для надання безоплатних медичних послуг додатково до Програми медичних гарантій. Прикладами є експериментальні проєкти для окремих категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, зокрема щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду, а також надання розширених послуг з первинної медичної допомоги.

Законодавство щодо охорони здоров'я ветеранів війни наразі спрямовано на їх реабілітацію та встановлення правил стосовно надання послуг підтримки психічного здоров'я.

Слід зазначити, що активно розвиваються місцеві програми безбар'єрності та інклюзії для ветеранів, фокусуючись на фізичній доступності, соціальній адаптації та психологічній підтримці.

Іноземний досвід свідчить про наявність комплексного підходу до організації надання медичної допомоги ветеранам війни. Створено низку спеціальних державних органів, які опікуються питаннями надання спеціалізованої медичної підтримки ветеранам війни, наприклад, Корейська служба охорони здоров'я ветеранів (KVHS), Служба фізичного здоров'я та благополуччя ветеранів (Велика Британія).

⁷³ Disablement services centre. URL: <https://www.newcastle-hospitals.nhs.uk/services/disablement-services-centre/#:~:text=Home%20%3E%20Services%20%3E%20Disablement%20services%20centre,Artificial%20eye%20service>

⁷⁴ Help for Heroes URL: <https://www.helpforheroes.org.uk/>

⁷⁵ SSAFA. URL: <https://www.ssafa.org.uk/>

В окремих державах запроваджено інтегровані системи медичного обслуговування ветеранів війни (Південна Корея, Велика Британія).

Варто акцентувати на окремі програми з надання індивідуалізованої медичної допомоги ветеранам, наприклад, запроваджена Міністерством оборони Великої Британії програма «Військовослужбовці у перехідному періоді: комплексна індивідуальна медична допомога для ветеранів» (IPC4V).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*